על דעת רבים · כך יאמרו לו הרי אנו מדיחין אותך על דעתינו: **וס"מ** · ואין לו הפרה: **נדבר פרשום** · שאין לריכים להפרסמו לאותך דבר מלוה: **דאמריס** · שלא ילמד עוד תיובתא: **דסוס פשע ביטוקי** · מובטן יותר מדאי: **לר"ש דאמר** · בפ' בתרא(לקמן פו·) עדי מסורה כרבי דקתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והא"ל **מפני תיקון העולם** · דלמא מייתי עדי מסירה ומערער בעל אומר לא גירשתיה: **מתרגי שמעתין** · לאותן שמעתא: מעיקרא לא היו מודעים אלא אמר אי אמר לא היה מפרש שמו לא היו יודעין לבקש עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו לריכין לחזר אחר עדות אחרים שתתימתם דומה לו ומתקיימו בב"ד על ידי העדאת המחומים עצמן כדקי"ל בכתובות (דף כ·) אין מקיימין את הסמר אלא משמר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד: **מפני תיקון העולם** · שמאחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם: **לייר ורא** · ולא היה מותם שמו: **תרומא** · עקר של דקל: **מכותא** · ולון ספינה: **מעיקרא במאי אפקעינהו** · במה הודיעו לבריות שהמתיקן בשטרות ליכא למימר מעיקרא, דהא אמרת התקינו: **בדיסקי** · שטרי שאלות ותשובות ושלומות: **לינו משמע** · מאחר שכתב פרוסבול לינו משמע חוזו בשביעית: **מוסרני לכם** · את שטרותי שאתם תהיו עוסקים ואני לא לגוש ולקמן מוקי דיש כח בידם להפקיע ממנו של זה ליתן לזה במקום שיש סייג ותקנה: **ופקיע** **ליה** · ולא תשמע ועקר דבר מן התורה: **בשביעית זומן פוסק** · והלל כרבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא ואינו אלא דהלל בבית שני הוה, שבית שני הוה סבירא ליה דאמר דבשביעית אינו אלא בזמן שמיטין ואלמלי דבריהם אינו אלא בזמן שמיטין = מדרבנן קאמר, ומאלמלי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי מין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר "זה דבר השמיטה שמוט" יובל ואחת שמיטות שביעית אבל בתי"ב רחיתי שביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אי שהות מתלוקת: **זומן שאי אתה משמט קרקע** · כגון מכשיו שבטלה קדושת הארץ: **אי אתה משמט כספים** · ואף על פי שהשמטת כספים מובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ, ולפיכך בהיקשא דלא נהגא לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמרי' בערכין (דף נב:) מנו יובלות לקדש שמיטין הייט מדרבנן וקשה לר"ת דהיה לו להביא דירושלמי ואפ' נאמר דשמיטין אהדדי והך דהכא מייתי מקום כספים אבל קשה ברש מעשר קטן (דף נב:) דפריך חריסה וחריסה בשביעית מי שרי ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא ההיא דירושלמי וגרלה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא והתם לא חיישי בחריסה וחריסה אלא בשדות המוחזקות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליובל ושביעית השמטת כספים] דשמיטה משמטת כספים ולא יובל כדאמרינן בהדיא *בפרשת ראה דאמרינן דלמאי אתי והרים לה אלא מדבר השמיטה שמוט והי"ק בזמן שאתה משמט יובל אתה משמט שביעית כי ההיא דירושלמי ואר"ת דבשאי שני נהג יובל דאמרינן בפרק ד' מתוסרי כפרה (כריתות דף יא·) ואשמיט ליה לאן על אשמתם מלמד שכולן שקולות חרופות בעלו ושפתה חרוסה הייט חליה שפתה וחליה בת תורין המתורסת לעבד עברי ועבד עברי ליט נוהג אלא בזמן שביובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעה שפתות חרופות בבית ראשון בכסף"ק דהוריות (דף ו·) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי מלכיהו דבנו"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפתה חרוסה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף נא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עב:) בראשונה היה נוהגו התקינו כו' ואמרינן נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט·) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא תיקון הלל פרוסבול לדורו שסרי היה בזמן הבית והלל ומשמון גמליאל ומשמון נהגו בשיאותן בפני הבית ר' שמה (שבת פו·) אלא לאחר חורבן דהוו

[מכות מז· בכורות מו· ערכין כג·]

מכות מז:

[ג"ל אלא לר"א כו' ועי' לעיל ד' תר"ס דקיימא ולקמן מד· ד"ה רבי]

[תוספתא פס"ז]

"אני אך ואתאת אני אך"

כ"ב קפא: לקמן מז:

שביעית פ"י מ"ג

[פס מ"ד]

[לעיל נב:]

[ג"ל ופלוגי דייתין]

מ"ק ב: קדושין לח:

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו: עיין שבועות מה ע"ב תר"ס גנזון-תר"ך זומן וכו' דלמאי' בהיא· עיין ר"ה כט ע"ב תר"ס קמ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה זומנוכו' ומלאה לר"ם וכו' דשמיטה משמטת וכו' · כ"כ ע"י ר"ש דף כט ע"א כתוס' ד"ס קמ"ל וכו' ופס כתבו בסה"ל דלרבי נקמה סוגיא דהסס יש"ר ז"ל שוב לאיתי דירושלמי ע"ג ר"ש ע"ל ה דאמר ר"ו משום מכמים דיובל משמט ומי כספים ומ"ב הכ"ל ווז"ק:

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ו מהלכות שמטה הל' ח סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כג:

לד ב מיי' פ"ו מהל' יולת מקדש הל' ט:

לה ג ד מיי' פ"ו שם סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כח:

לו ה ו מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' עו כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף יח:

לז ז מיי' פ"ע מהל' שמיטה ויובל טוש"ע מ"מ סימן לו סעיף יח:

פ"ל אחמר

לח ח מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יז:

לט ט מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ט:

[לעיל ע: ופ"ב]

נוסחא מבנה

◇ ב תירוצים לשאלה איך קתני דהתרים חותמים ומפני תיקון העולם אם כתוב בקרא דחותמים

תת נוסח

חתימה על ידי סימן במקום חתימת שם

[שיך לעיל במשנה לה:]

תוספות רי"ד

אמר אמימר אפי' לפ"ד נדר שהודר בהבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה פי' שאמרו לו תהרו על דעתינו והא"ם לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דהתרא מקרי דדרקי דאדריה ר' אבא דהוה פשע ביטוקי מ' היה מייסרן יותר מראוי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה והסכימו כל גאוני הישיבות שאין מומכין על זו ההלכה ואין אלמנה נפרעת כתובתה אלא בשבועה בפני ב"ד וכך הלכה ווותה בישראל: העדים המחמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר והתתם והעד עדים אמר רבא לא צריכא(אלא)לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותקנו רבנן עדי חתימה דדייתי דמייתי סהדי · אי נמי דומנין דאולי למיתון הים מ' לסוף הים והיכי חנן לקמן בשלהי מסכתין ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים מחתמין על הגט אלא מפני תיקון העולם פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל אלא עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם להתתם עדים בגט מפני תיקון העולם שמא ראשה לא תינשא עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא בגט זה שאינו חתום לא

תת נוסח

(ד"ה) שאילה בעמן הגם: דאור"ת - אוי - דרבנן (ד"ה) שאילת קרקע שאילת כספים

[לעיל ע: ופ"ב]

נוסחא

פרוצבול

דמדרינן ליה ברבים, הניחא למאן דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר יש לו הפרה מאי איכא למימר: דמדרינן ליה על דעת רבים דאמר *אמימר דהלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, על דעת רבים אין לו הפרה; *והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה - כי ההוא מקרי דדרקי דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע ביטוקי, ואהדריה רבינא, דלא אישתכח דדייק כוותיה: והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם: מפני תיקון העולם, דאורייתא הוא דכתיב כתוב בספר והתתם לא צריכא מ' אמר אפי' לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותקנו רבנן עדי חתימה דדייתי דמייתי סהדי אי נמי דומנין דאולי למיתון הים מ' לסוף הים ומ' אמר אפי' תימא לר' מאיר, התקינו שיהא עדים מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם כדתניא *בראשונה היה כותב "אני" פלוני התחתי עד אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול, אמר רבן גמליאל *תקנה גדולה התקינו 'שיהיו מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם' וכסימנא לא? והא *רב חסדא סמך ורב הושעיא עין רבה בר רב הונא צייר מכותא? שאני רבנן דבקיאין סימנייהו, מעיקרא במאי אפקעינהו? בדיסקי: הלל התקין פרוסבול וכו': *תנן התם פרוסבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן - שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה *השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו'" עמד והתקין פרוסבול *וזה הוא גופו של פרוסבול "*מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא? אמר אביי *בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר: אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים - בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים

ותקינו

דרבנן

אמר מימר הלכתא אפי' למ"ד כו' · במכות (דף מז·) גרסי' ברוב ספרים אמר אמימר הלכתא גדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דגדר שהודר ברבים יש לו הפרה ומאי דגרס נמי אפי' למ"ד כו' שלא כא לפסוק בהודר ברבים מ"מ מדפסק בעל דעת רבים דאין לו הפרה מכלל שהודר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש על דעת רבים ומה הואיל לפסוק הלכתא בעל דעת רבים כיון דאפילו ברבים אין לו הפרה ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ברבים יש לו הפרה כו' אע"ג דקאמר לעיל דמדרינן ליה ברבים אלימא דרב נחמן דקי"ל סוגיה בדיני ולענין דינא *אליבא לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי ומדאדרי' רב אחא נמי ההוא מקרי דדרקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ורב יוסף לאמר בתרבי פסמיס (פסחים קו·) אדור ברבים ולא אישתי איכרת משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי:

אבל לדבר מלוה יש לו הפרה · אומר ר"ש מפוס דמסתמא ניחא להו לרבים מפוס מלוה ועוד אומר ר"ש דעל דעת הייט כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ואל דעת יחיד אע"פ שפרט על דעתו יכול חכם להתיר: **והעדים** חותמין על הגט כו' · ר"ש מתק מספרו וי"ל מוהעדים ושמא מפוס דהוה משמע דר"ג תיקן וגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודם נתקנה: **מי** איכא מידי דמדאורייתא משמע שביעית ותיקן הלל דלא משמע · הסתא לא בעי רבא לעטיי אהך קושיא דהפקר ב"ד היה הפקר כדמפקי בתר הכי מפוס דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ואע"ג דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולא של אחיך בידך מכלל אמרו המלוה מחבירו על המשכון והמשכר שטרותיו לב"ד אין משמיטין מ"מ לא היה לו לעשות תקנה ללמוד לעשות כן שביטל בכך השמטת כספים שלוה תורה ובקונגו פירש דרבא קאי נמי לעטיי פרכא דהכא ודרשא דספרי עיקרא דמלוה על המשכון דמוסר שטרותיו הוי מעשה דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דאקרא קסמיך לה: **בזמן** שאתה משמט כו' · פירש בקונגו' דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני כדאמרי' בערכין (דף נב:) מנו יובלות לקדש שמיטין הייט מדרבנן וקשה לר"ת דהיה לו להביא דירושלמי ואפ' נאמר דשמיטין אהדדי והך דהכא מייתי מקום כספים אבל קשה ברש מעשר קטן (דף נב:) דפריך חריסה וחריסה בשביעית מי שרי ומייתי הך דהכא והתם לא חייש בחריסה וחריסה אלא בשדות המוחזקות לבעלים ביובל והשמטת קרקע דהכא והתם לא חייש ליובל *כדאמרינן בהדיא *בפרשת ראה דאמרינן דלמאי אתי והרים לה אלא מדבר השמיטה שמוט והי"ק בזמן שאתה משמט יובל אתה משמט שביעית כי ההיא דירושלמי ואר"ת דבשאי שני נהג יובל דאמרינן בפרק ד' מתוסרי כפרה (כריתות דף יא·) ואשמיט ליה לאן על אשמתם מלמד שכולן שקולות חרופות בעלו ושפתה חרוסה הייט חליה שפתה וחליה בת תורין המתורסת לעבד עברי ועבד עברי ליט נוהג אלא בזמן שביובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעה שפתות חרופות בבית ראשון בכסף"ק דהוריות (דף ו·) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי מלכיהו דבנו"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפתה חרוסה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף נא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עב:) בראשונה היה נוהגו התקינו כו' ואמרינן נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט·) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא תיקון הלל פרוסבול לדורו שסרי היה בזמן הבית והלל ומשמון גמליאל ומשמון נהגו בשיאותן בפני הבית ר' שמה (שבת פו·) אלא לאחר חורבן דהוו

נאמרין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא אהדי כתבת ליה אבל אם הגם חתום עדי הגם מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמים העדים ובודאי ברשות הבעל דחתמוהו וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל נתנו לה ולא חיישינן כלל לשבר מלוה דעיקר מתוחתה מלוה או שטר מכר דנשקו מתוחתה הלוה שבא מיד הלוה או מיד(הוקה)[המוכר]פשל ומצאוהו הלוה הלוקה מי"ה הכא נמי לא חיישינן אלא דאי הבעל נתנו לה בודאי כי הבעל נתנו לה ולא חיישינן כלל לשבר מלוה דעיקר מתוחתה מלוה או שטר מכר דנשקו מתוחתה הלוה שבא מיד הלוה מי"ה הכא נמי לא חיישינן אלא דאי הבעל נתנו לה וכשנתנו לה בפני עדי מסירה הלכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל אם מכיון שנתן לה בעלה הגם אינה מוציאה עדי מסירה אינה מגורשת דאמרינן בינו לבינה נתנו לה ובלא עדי מסירה לא מגרשה כלל ור"י ז"ל כתב שמעי' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דאיכא עדי חתימה אבל היכא דאיכא עדי חתימה ואינו ג"ל רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמותיהן בגט מפני תקון העולם כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני התחתי עד אם כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהיו כותבים שמותיהן מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא דב צייר כותרא ור' דבינא צייר הרוחא פי' בגמ' א' דקל רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיאי בסימנייהו ומעיקרא בשאי אפקעינהו בדיסקי הלל פרוסבול לדורו שסרי היה בזמן הבית והלל ומשמון גמליאל ומשמון נהגו בשיאותן בפני הבית ר' שמה (שבת פו·) אלא לאחר חורבן דהוו

[נכתבו]

אמר